

Podstawy modelowania w języku UML

dr hab. Bożena Woźna-Szcześniak, prof. UJD

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie

Wykład 3

Diagram klas

- Diagramy klas przedstawiają statyczny widok modelu, lub jego części.
- Diagramy klas przedstawiają strukturę projektowanego systemu, lub jego części jako zbiór klas i interfejsów wraz z ich atrybutami, funkcjami, ograniczeniami oraz powiązaniem między nimi.

Diagram klas

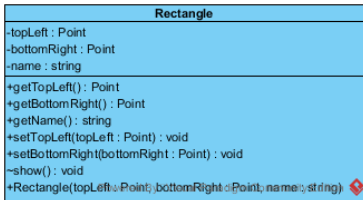
Definicja

- Klasa jest elementem, który określa cechy (własności) i zachowanie, które obiekt jest w stanie wygenerować.
- Zachowanie opisane jest przy pomocy komunikatów wraz z operacjami, które są odpowiednie dla każdego komunikatu.
- Klasy mogą mieć również definicje ograniczeń, oznaczonych wartości i stereotypów.

Notacja klas

Klasa jest reprezentowana przez prostokąt z wydzielonymi przedziałami na:

- nazwę
- atrybuty
- operacje (metody).

Notacja klas

Dostępność metod lub atrybutów:

- **+ publiczna** - element jest widoczny z każdego miejsca w systemie
- **# chroniona** - element jest widoczny we własnej klasie i jej podklasach
- **- prywatna** - element jest widoczny tylko we własnej klasie
- **~ publiczny wewnątrz pakietu** - element jest widoczny tylko wewnątrz własnego pakietu

Rectangle
-topLeft : Point -bottomRight : Point -name : string
+getTopLeft() : Point +getBottomRight() : Point +getName() : string +setTopLeft(topLeft : Point) : void +setBottomRight(bottomRight : Point) : void ~show() : void +Rectangle(topLeft : Point, bottomRight : Point, name : string)

Operacje (metody)

Nazwy **operacji** mogą wyglądać następująco:

[widoczność] nazwa [(parametry)]

[: typ wartości zwracanej] [{ustawienia}]

gdzie parametry:

nazwa [: typa parametru]

Poprawne nazwy metod to:

display

+display

+display()

+getPosition : Point

+getPosition(): Point

+setPosition(pos: Point)

+setPosition(pos: Point): void

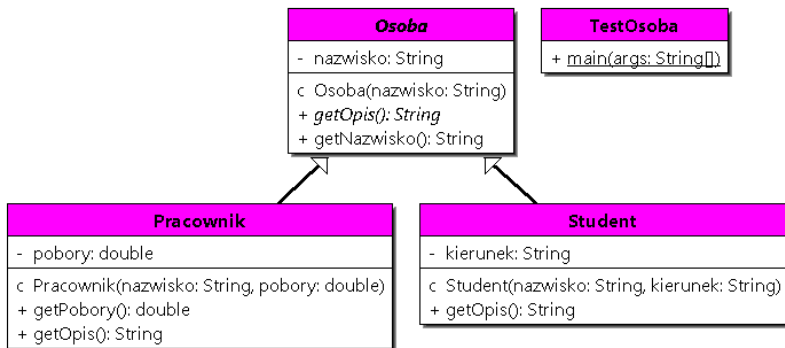
Interfejs (Klasy abstrakcyjne)

Definicja

- Interfejs to klasa, która posiada jedną lub więcej metod (operacji) nieposiadających ciała, tzw. metod abstrakcyjnych (wirtualnych).
- Klasa, w której przynajmniej jedna metoda jest abstrakcyjna musi być zadeklarowana jako abstrakcyjna.
- Metody nieposiadające ciała są jedynie deklaracjami, zapowiedziami, że klasa dziedzicząca po interfejsie (klasie abstrakcyjnej) dostarczy ciała takiej metody, w przeciwnym razie sama też będzie klasą abstrakcyjną.
- Uwaga! nie można tworzyć instancji (obiektów) klas abstrakcyjnych.

Interfejs (Klasy abstrakcyjne)

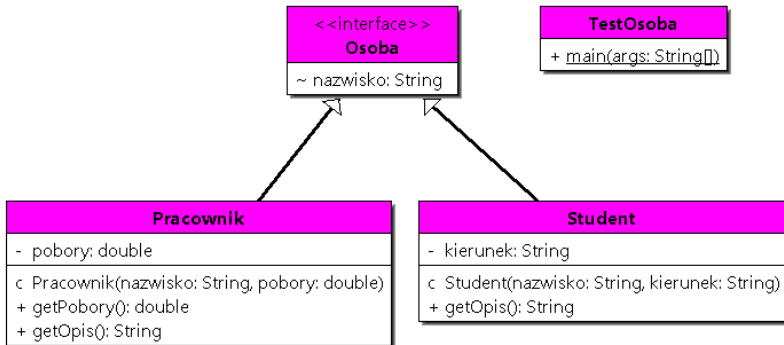
W UML-u klasy abstrakcyjne niewiele różnią się od normalnych klas. Jediną widoczną różnicą jest ich nazwa, **napisana kursywą**.

Interfejs

Klasy abstrakcyjne mogą być również wizualizowane z użyciem stereotypu «interface»

Interfejs

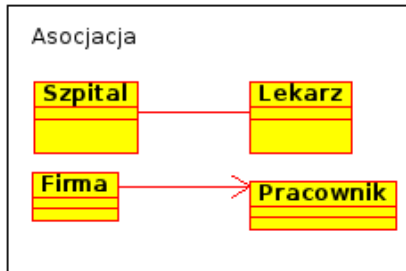
- Interfejs wymaga, aby klasa realizująca (u nas klasa Osoba) go dostarczyła implementacji wszystkich określonych w nim operacji. Co więcej, operacje te muszą w klasie mieć takie same nazwy jak w interfejsie.
- Połączenie pomiędzy Interfejsem a klasą realizującą przedstawiane jest na diagramie za pomocą strzałki z przerywaną linią i niezamalowanym grotem.
- W przypadku, gdy interfejs prezentowany jest w postaci kuli, związek realizacji pomiędzy klasą a interfejsem przedstawia się za pomocą linii ciągłej.

Związki między klasami

- Asocjacja (ang. Associations)
- Uogólnienie, dziedziczenie (ang. Generalizations)
- Agregacja (ang. Aggregations)
- Kompozycja (ang. Composite aggregation)
- Zagnieżdżenia (ang. Nestings)
- Klasy powiązane (ang. Association Classes)
- Zależności (ang. Dependencies)
- Realizacje (ang. Realizations)

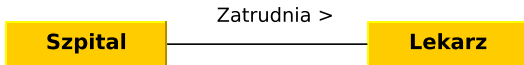
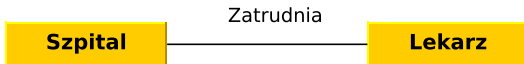
Asocjacja

- **Asocjacja** jest podstawowym rodzajem związków/relacji między klasami i oznacza istnienie trwałego powiązania pomiędzy nimi.
- Asocjacja może zawierać nazwane role na każdym końcu, liczebności, kierunki i ograniczenia.
- Przykłady asocjacji:
  - Student studiuje na uczelni
  - Piłkarz gra w drużynie piłkarskiej
  - Lekarz pracuje w szpitalu, itd

Nazwy, role i liczebność asocjacji

- **Nazwa asocjacji** wskazuje bezpośrednio czynność, jaka zachodzi pomiędzy klasami. Może także wskazywać kierunek.

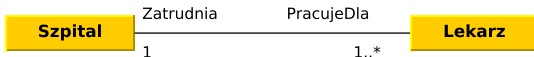

- **Role** określają jaką rolę pełni dana klasa w asocjacji.

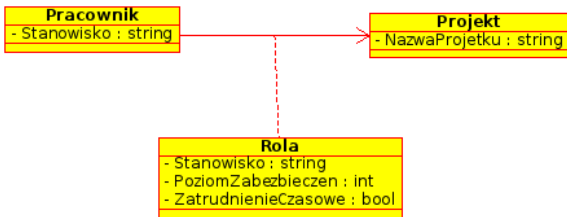
Nazwy, role i liczebność asocjacji

- **Liczebność** określa, ile obiektów jednej klasy bierze udział w asocjacji drugiej klasy.
- Liczebność można określić stałą cyfrą, np.: 1, 2, 3, 4, itd.
- Liczebność można określić jako nieskończoność - oznaczane przez *
- Liczebność można określić przedziałem, np.
  - 0..4 - od 0 do 4
  - 2..5 - od 2 do 5
  - 10..1000 - od 10 do 1000
  - 1..* - od 1 do nieskończoność (minimum 1), itd

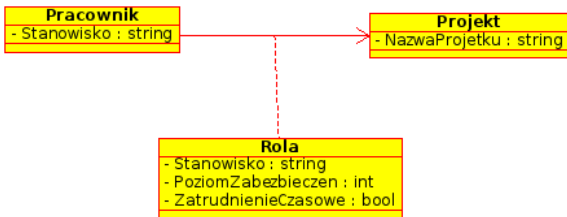
Klasy asocjacyjne

- **Klasa asocjacyjna** to klasa powiązana za pomocą linii przerywanej z asocjacją.
- **Klasa asocjacyjna** opisuje asocjacje pomiędzy klasami, których ta asocjacja dotyczy.
- **Klasa asocjacyjna** umożliwia asocjacji posiadanie operacji i atrybutów.

Klasy asocjacyjne

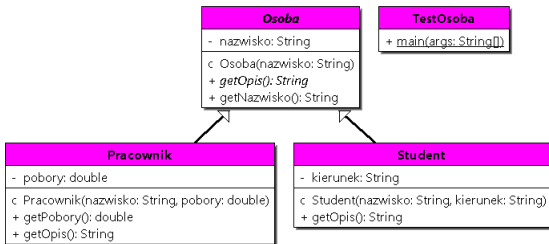
- W przypadku występowania klasy asocjacyjnej w kodzie programu, klasy biorące udział w asocjacji mogą, ale nie muszą, posiadać bezpośrednie połączenia pomiędzy sobą.
- Zatem nasza klasa Pracownik nie musi mieć bezpośredniego połączenia z klasą Projekt. Klasa Pracownik może mieć na przykład połączenie z klasą Rola, zaś klasa Rola z klasą Projekt. Dzięki temu przez pośrednictwo klasy asocjacyjnej Rola, klasa Pracownik jest powiązana z klasą Projekt.

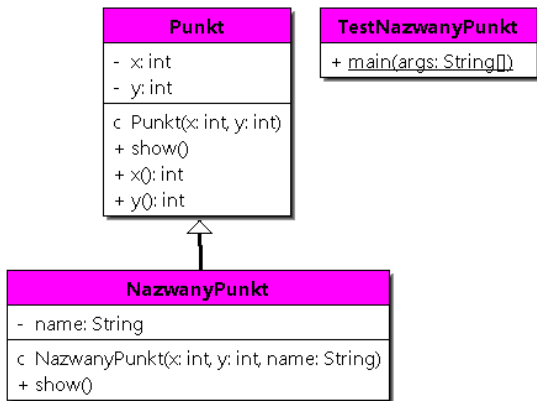

Dziedziczenie (generalizacja)

- **Generalizacja** odpowiada dziedziczeniu znanemu z języków programowania.
- **Generalizacja** to związek pomiędzy bardziej ogólną klasą (rodzicem) a klasą bardziej szczegółową (dzieckiem).
- Przykłady generalizacji:
  - Kwadrat jest Figurą
  - Fiat jest Samochodem
  - Pies jest Zwierzęciem, itd.

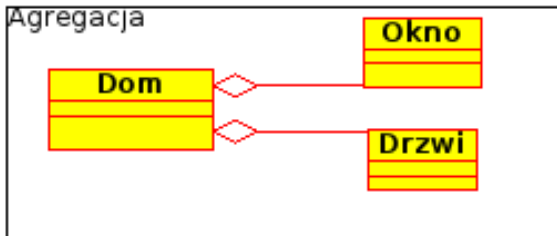

Diagram klas dla klasy TestNazwanyPunkt

Agregacja

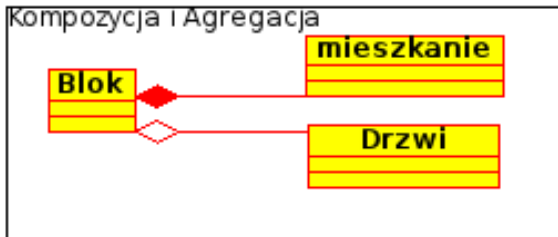
- **Agregacje** są wykorzystywane w celu przedstawienia elementów, które są złożone z mniejszych elementów.
- Agregacja, w skrócie, oznacza zawieranie, np.
  - Dom zawiera okno
  - Sygnalizacja świetlna zawiera żarówkę
  - Mieszkanie zawiera telefon
- Agregację na diagramie UML oznacza się strzałką z końcem zakończonym pustym rombem, skierowaną w kierunku klasy rodzicielskiej.

Kompozycja I

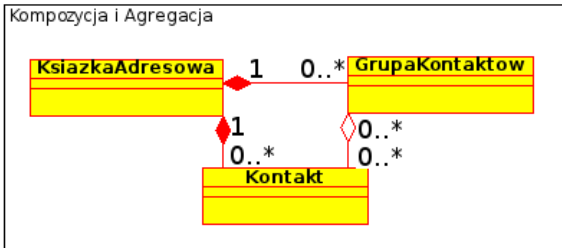
- **Kompozycja** jest szczególnym przypadkiem agregacji.
- **Kompozycja** od agregacji różni się tym, że klasa posiada obiekty (składa się z obiektów), które bez tej klasy nie mogły by istnieć.
- Jeśli rodzic w kompozycji jest usuwany, zwykle wszystkie jego części są usuwane z nim; jednakże część może zostać indywidualnie usunięta z kompozycji, bez konieczności usuwania całej kompozycji.
- Kompozycja jest relacją przechodnią, asymetryczną i może być rekurencyjne.
- Kompozycję na diagramie UML oznacza się strzałką z końcem zakończonym wypełnionym rombem, skierowany w kierunku klasy rodzicielskiej.

Kompozycja II

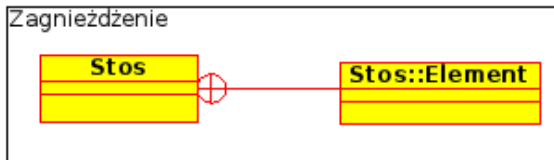
Różnica między agregacją i kompozycją - przykład

Książka adresowa składa się z wielu kontaktów i grup kontaktów. Grupa kontaktów to wirtualne grupowanie kontaktów; każdy kontakt może być zawarty w więcej niż jednej grupie kontaktów. Usunięcie książki adresowej powoduje, że wszystkie kontakty i grupy kontaktowe zostaną usunięte. Usunięcie grupy kontaktów, nie powoduje usunięcia żadnego kontaktu.

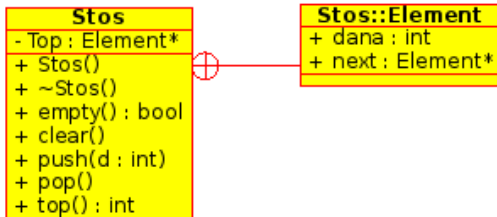
Zagnieżdżenia

Zagnieżdżenie jest relacją pokazującą, że element źródłowy (np. klasa **Element**) jest zagnieżdżony w elemencie docelowym (np. klasa **Stos**).

Zagnieżdżenia I

Zagnieżdzenie

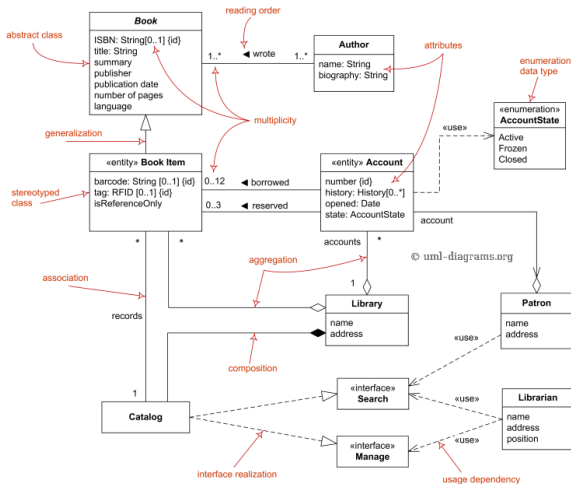

Zależności

- Zależności używane są do modelowania szerokiego zakresu związków pomiędzy elementami modelu.
- Zwykle stosowane są na wczesnym etapie procesu projektowania, gdy wiadomo, że istnieje jakiś związek między dwoma elementami, ale jest zbyt wcześnie, aby dokładnie wiedzieć, jaki jest to związek.
- W późniejszym etapie procesu projektowania zależności zostaną uszczegółowione lub zastąpione bardziej konkretnym typem związku.

Diagramy klas i związki- przykład

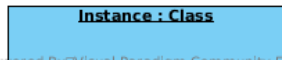
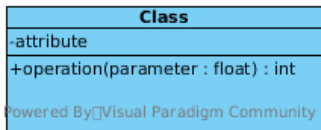
Źródło: <http://www.uml-diagrams.org/class-diagrams-overview.html>

Diagramy obiektów

- **Diagram obiektu** może być uważane za szczególny przypadek diagramu klasy.
- **Diagramy obiektu** wykorzystują podzbiór elementów diagramu klas, aby podkreślić związek pomiędzy instancjami klas w pewnym momencie czasowym.
- **Diagramy obiektu** nie pokazują niczego architektonicznie innego do diagramów klas, ale odzwierciedlają wielość i role.

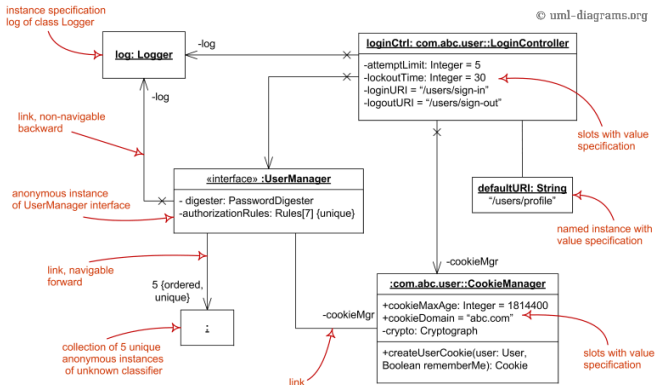
Diagramy obiektów - różnice w wyglądzie pomiędzy klasą i obiektem

- Klasy składa się z trzech części: nazwa klasy, atrybuty i operacje.
- Domyślnie obiekty nie mają takiego przedziału, posiadają tylko nazwę.
- Obiekty na diagramie prezentuje się za pomocą prostokątów, w których nazwa jest podkreślona. Po niej, po dwukropku, znajduje się nazwa klasy, której obiekt reprezentuje dany prostokąt.

Powered By Visual Paradigm Community Edition

Diagramy obiektów - przykład

Źródło: <http://www.uml-diagrams.org/class-diagrams-overview.html#object-diagram>

[//www.uml-diagrams.org/class-diagrams-overview.html#object-diagram](http://www.uml-diagrams.org/class-diagrams-overview.html#object-diagram)